

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И
КУЛТУРНА ПОЛИТИКА

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Боряна Христова за
хабилитационния труд на Анета Дончева Дончева „РАЗВИТИЕ НА
БИБЛИОТЕЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ“ за присъждане
на академичната длъжност „доцент“ в направление 3.5. Обществени
комуникации и информационни науки

Гл. ас. д-р Анета Дончева е отдавна изграден и национално признат експерт по библиотечното дело в България. Тя има както богат практически, така и теоретически опит по въпросите на библиотекознанието, нормативните документи в областта на библиотеките и библиотечната структура и инфраструктура у нас, поради което изборът ѝ на подобна актуална и същевременно нелека тема не бива да ни изненадва. Цялостният ѝ професионален път досега води именно до обосновано предложение за изграждане на нова, съвременна визия за библиотечната инфраструктура в България, която да кореспондира с библиотечната инфраструктура в развитите страни. Множеството публикации на д-р Дончева, пряко или косвено свързани с тази тема, доказват дълготраен интерес към проблематиката. Познавам добре всичките ѝ публикации и имам високо мнение за техния принос. Поради краткия „жанр“ на становището обаче, ще се съсредоточа тук върху хабилитационния труд, който ще бъде издаден и като самостоятелна монография.

Хабилитационният труд обхваща 166 страници, заедно с приложенията, и е структуриран в Увод, пет глави, озаглавени съответно „Библиотечна инфраструктура, характеристика и критерии за изследване“; „Формиране и развитие на библиотечната инфраструктура в България от Освобождението до Втората световна война“; „Развитие на библиотечната инфраструктура след Втората световна война“; „Развитие на

библиотечната структура в края на 20-те години до началото на 21 век“; „Съвременни насоки за развитие на библиотечната инфраструктура“; Заключение, Цитирани източници за статистическите данни“ и Библиография на използваната литература /цитирани са общо 97 заглавия/.

В изследването на сериозен анализ са подложени всички факти и документи, пряко или косвено свързани с библиотечната инфраструктура в страната при различни исторически обстоятелства и с оглед различните видове библиотеки. Проучени са всички възможни проекти и програми, свързани с библиотечното развитие у нас. Обърнато е внимание и на професионалния периодичен печат и неговата роля в ориентирането на библиотечните експерти в съвременните условия. Основен акцент е поставен, съвсем правилно, върху анализа на различни статистически данни, които изграждат картината не само на библиотечното дело в България, но и на глобалната обстановка. Защото няма как да се разсъждава върху библиотечната инфраструктура без да се има предвид демографската криза и обезлюдяването на някои райони, икономическата криза и колапсът на образователната ни система. Всъщност за първи път именно в хабилитационния труд на д-р А. Дончева се прави такъв всеобхватен анализ на всички елементи от обществения живот, които рефлектират неизбежно и в библиотечната система на страната.

Някои от изводите в труда са тревожни, но и верни по същество. Така например наблюдава се трайна тенденция към застаряване на персонала в библиотеките и липса на голям интерес от страна на млади специалисти да намират реализация в тези институции. Българските библиотеки освен това изостават в технологично отношение и не обновяват своевременно ресурсите си; средствата за попълването на фондовете са крайно недостатъчни вече от години; липсва добра нормативна база в библиотечната област. Авторката открива и подчертава и някои трайни отрицателни тенденции в развитието на библиотечната инфраструктура, които за първи път тук са формулирани безпощадно ясно и категорично. Това са липса на внимателно обмислени и стратегически насочени действия при формирането на библиотечната инфраструктура още от времето след Освобождението на страната; липса на цялостна визия за развитието на библиотечната система и за нейното значение, което води от своя страна до хронично недофинансиране на обществените библиотеки; абдикация на държавата от проблемите на целия библиотечен сектор. Всички изводи са подкрепени с обилен емпиричен материал и намират своя израз в редица графики и таблици, както в текста, така и в приложенията.

Принос на А. Дончева е, че очертава и възможните пътища за излизане от кризата, в която се намира библиотечната инфраструктура. Не е излишно например да се помисли за намаляване на броя на библиотеките

/ моментът за това отдавна е назрял/ за сметка на по-доброто им и стабилно финансиране. Очевидно е задължително да се създаде адекватна нормативна уредба за развитието на всички видове библиотеки като се променят моделите на финансирането им, както и да се даде свобода за взимане на решения от библиотечния мениджмънт на всяка библиотека с оглед по-доброто ѝ управление в дългосрочен план. Добре би било и да се окрупнят библиотечните мрежи /след изготвянето на една „национална карта“ на обществените библиотеки, която да покаже как функционират на определена територия на страната/ ,за да се постигне по-добра ефективност при библиотечното обслужване, както и да се изгради по-добра система за координиране и коопериране при комплектуването на отделните видове библиотечни мрежи, особено в областта на електронните бази данни.

В заключението си авторката набляга на постоянно повтарящите се проблеми през цялото 140-годишно развитие на библиотечната инфраструктура в България. От всичко казано става ясно, че в момента е нужна съвършено нова визия за тази инфраструктура. Тази нова визия следва да бъде съобразена с редица условия – географско положение на библиотеките и гъстотата на селищната мрежа, бъдещото развитие на отделни региони и превръщането им в по-привлекателно място за живеене и работа, нуждата от предлагане от страна на библиотеките на нови, иновативни услуги в конкурентна среда и още редица фактори. Ролята на библиотеките би следвало да се увеличава постепенно и те да подпомагат реално социалното сближаване на различни слоеве от населението и намаляването на диспропорциите в това отношение. Освен това тези институции реално ще трябва да могат да се конкурират успешно с други културни и образователни институции, както и с развлекателните индустрии.

Много важен е един от заключителните изводи на изследователката – необходимостта от изработване на съвременен методически инструментариум, който да подпомогне реализирането на икономическата и социалната ефективност на библиотечната инфраструктура. Тази инфраструктура задължително трябва да стане неотменима част от националните и европейските планове и стратегии за развитие на страната ни. Иначе всички усилия на библиотечните експерти ще бъдат напразни, а всички решения ще се оказват палеативни.

В самия край на хабилитационния си труд авторката си задава въпроса кой в България би могъл да се заеме с тежката задача да предложи и да извърши качествени реформи в библиотечния сектор. Ще може ли библиотечната общност в България да се пребори за една нова, жизнеспособна библиотечна инфраструктура, отговаряща на условията на настоящия 21 век и убеждаваща гражданите на страната, че си заслужава да бъдат вложени немалки средства в развитието на библиотеките,

средства, които многократно ще се отплатят на населението с получаването на висококачествени библиотечни услуги. Аз от своя страна виждам и отговор на някои от тези въпроси – един от онези, които могат и трябва да се заемат с реформирането на българската библиотечна инфраструктура е именно гл. ас. д-р Анета Дончева.

В заключение, всичко казано дотук ми дава пълно основание да твърдя, че пред нас е не само един сериозен изследователски труд, изстрадан така да се каже в десетилетни усилия за модернизирането на българските библиотеки и за създаването на работеща библиотечна инфраструктура в страната, но и реалистичен модел за излизането от кризата в библиотечната система. **Ето защо убедено препоръчам на Научното жури да присъди на Анета Дончева Дончева академичното звание „доцент“ в направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки.**

10. 07. 2018 г.
София

Изготвил становището:

/проф. д.ф.н. Боряна Христова/